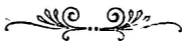

სოფრონ

მგაღობლიუვილი.

მთხარაშანი

სოფრონ

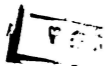
მგალობლიშვილი.

2888

მოთხოვნა.

ნვ. 2194

შეგონება

არა აგრძნობინო-რა... ავადმყოფი საზოგადოდ ექვიანია, სხვის თვალებში კითხულობს თვის ბედსა და უბედობასა.

— მაგის სულის-კი ქირიმე მაგისი რად ვაგრძნობინებ! ოლონდ-კი ნურა დაუშავდებარა და სულ ღიღინით შევალ-გავალ. მე შენ გითხრა, არ უყვარს სიმღერა!.. მაგრამ მათეს ჩვენი ხალხისა რა არ უყვარს...

— მისთვის წვლებზე ფეხს იდგამდა, ჩემო თედო, და იმან მოუსწრაფა სიცოცხლე; მარტო ვერ შესძლო ტვირთის ტარება, უთხრა ნაღვლიანად თეკლემ.

მათე ლაშხი მაგიდასთან იჯდა; ქუდი თვალებამდე ჩამოეფსატნა, მუხლები შალში გაეხვია და ზურგი აპრიალებული ბუხრისათვის მიეშვირა. მაგიდაზედ რვეულები ეყარა, აქეთ-იქით წყობად-წყობად ალაგებდა, ნელო, ნაზის ხმით ჩაჰღიღინებდა რვეულებს, თითქოს ჰსურს თვისი სული და გული ღიღინით რვეულებს გადასცეს და შიგ ჩაურთოსო.

თეკლე და თედო მხიარულად შემოვიდნენ და ბუხარს აქეთ-იქით მოუდგნენ, მათემ შემოხედა და ნაძალადევად მოეჩვენა მათი მხიარულობა.

თეკლემ მათეს მხარზედ ხელი დადო, თავი თავს მიჯახლოვა და ჩაელაპარაკა;

— ექიმმა დასვენება გირჩია!.. მაგ მტვრიან

ქალღმობის გადასინჯვას მერეც მოასწრობ...

მათე მოტრიალდა, თეკლეს თვალეში შეაცეცდა; ზედო ბუხრისკენ მიბრუნდა, ჩემს თვალეშიც არა ამოიკითხოსრაო.

— მე მალე დავისვენებ, ჩემო კარგო, მალე... აი, შენი თვალეშიც მაგას ჰმოწმობენ...

— როგორ გეკადრება ექვიანობა... მე შენ რკინის კაცად მიცვნიხარ და რაებს ამბობ.

— რკინა ცეცხლში რბილდება, დნება, იღევა; ცხოვრების ცეცხლმა გამლია... აი, აი, მე შენს თვალეში ვკითხულობ ამ ქეშმარატებას... ადამიანის თვალში ბევრი რამ იხატება, ქალისაში ხომ მთელი ქვეყნიერება... მაშ რას ნიშნავს ეგ დასვცლებული წამწები?...

— არაფერს, ქარზედ ვიდექ, თვალეში დამიშხებლა და ამიტომ დამიცრემლდა...

— მადლობელი ვარ, თეკლე, მაგ ცრემლისათვის, სჩანს პატივსა მცემ, გიყვარვარ; ცრემლში კვდება დარდი და მწუხარება. იგი წყლული გულის მალამოა... ახლა წადი, შენს სახლს მიჰხედე... მაგრამ დღეს რას კითხულობ საკვიროა სკოლაში... ხომ შემზავიერობა დღეს შენ იკისრე, არა?...

— მე ვკითხულობ „ნათელას“ და შენი საყვარელი პეტრე „ბზობას“...

თეკლე განშორდა, მათე მარტოა, ანთებულს ბუხარს შესცქერის, თვალეში აუშდერდა, აუციმ-

ციმციმდა, თვით კარებისკენ გაღიხარა და სთქმისე, თითქო მიმავალს ვისმეს თვისი ნათქვამი უნდა გააყოლოს და გააგონოსო.

— ნეტავი იმას, თეკლე, ჩემო „ნათელავ“, ვისაშენგან ნაკერი ჩოხა შეხვდება... იქნება... იქნება თეკლე ჩემი თანამგზავრი რომ გამხდარიყო, უღელს შემმსუბუქებოდა. ასე არ დავეჩაგრე ცხოვრებასთან ბრძოლასა... მაგრამ თუმცა ცოლშვილობა ტკილიდა, სიმწარეც ბევრი მოსდევს... ჩემისთანა კაცისათვის ცოლშვილიანობა ოცნებაა სწორედ ოცნება! ერთს ღარიბს რამდენიმე ღარაბი კიდევ უნდა შევიძინო... ჩემისთანა კაცი ხალხისათვის უნდა ცხოვრობდეს, ის არის მისი საზრუნე, ნას უნდა ეთაყვანოს... „ალილე ჯვარი ჩემი და შემომიბრძე მეო“, გვიმოძღვრა ქრისტემ... რა ღრმა ფილოსოფიაა დაკრძალული ამ პატარა წინადადებაში... ეს უანდერძა ყველას, ვისაც-კი გული შესტკავა კაცობრიობისათვის, მაგრამ განსაკუთრებით ჩვენ სოფლის მასწავლებლებს, გვხვდა წილად ეს მოძღვრება... თუ სავსებით ვერ შევიძელ შენის მოძღვრების აღსრულება უფალო, ნუ შეპრისხავ მონასა შენსა!.. მიაპყრნა მათემ თვალნი კუთხეში დასვენებულს მაცხოვრის ხატსა და პირჯვარი გადაისახა... თუ ვერ გავაკეთე, რაც ჩემს გულს სწადდა, ბრალია თვით ცხოვრება, რომლის გარდაქმნა ძნელია. ვერც გავაკეთებდი იმას, რაც

მწადდა: ხალხი პატივსა მცემს, ვაჭყობ, ვუყვარვარ, მაგრამ გულს არ მიხსნის, არ მენდობა; ნდობა მასთან მე-კი არ დიმიკარგავს, დაუკარგავს ჩემს წინაპარ ჩემს პაპას, ჩემს მამას. მე ხალხისთვის მისი შვილი არა ვარ; მე მის თვალში მღვდლის შვილი ვარ; თავი დაუხწევია ჩემს წინაპარს იმ ქაპანიდამ, იმ ულლიდამ, რომელსაც ხალხი ეწევა, ხელი აღარ შეუშველებია მისი მძიმე ტვირთისათვის, არ შეუმსუბუქებია იგი; ეს გარეოება ღრმად ჩასქდევია ხალხს გულში, შვილითი შვილად გადასცემია და ნაყოფს მე ვიგემებ. აი, თეკლე საყვარელია სოფლისათვის, თვალში რომ ჩაუვარდეს სოფელს, ხელს არ ამოისმენ ამოსაღებად, მაგრამ რალაც აკლიათ ერთმანეთში, თეკლე თავის გულას სიქებს ვერ გადააბამს ხალხის გულის სიმებთან და ვერ გადააბამს იმიტომ, რომ თეკლე ჩემზედ უფრო უხერხულს მდგომარეობაშია: ის თავადის ასულია, თუმცა ძალიან ღარიბის, მაგრამ მაინც თავადისა. ხალხი გაჰყვება მხოლოდ თვის პირმშო შვილსა... აი, ჩემმა ჰკვიანმა პეტრემ, ჩემმა სანატრელმა მოწაფემ, ჩემი აღგილი რომ დაიჭიროს, მაშინ იმას ხალხი ჩაახედებს თავისს გულში, თვითაც პეტრეს გულში ჩაიხედავს, მათი გულის სიმები გაღიბმის სიყვარული და ერთობა ნდობით შეიმოსება და ხალხი აღდგომის გზას დაადგება, ჩემიც სჯერა, სწამს ჩემი თვისდამი სიკეთე, მაგრამ ცალყბივ ემო-

რჩილება ჩემს რწმენას, ჩემს აზრებს; თვისი ღვიძლი შეილი-კი სულ სხვაა, მხოლოდ იგი მოსწმენდს მას ცრემლებსა... ეს არის ჩემი ექვსი წლის დაკვირვების შედეგი.

მათე გარედგან შემოსმენილმა ხმაურობამ გამოარკვია ფიქრებიდამ; წამოიკუხა შალი და ფანჯარასთან მიდგა. ხალხი ჯარად მიზღვედა თეკლეს შკოლისაკენ, რომელიც მათეს ერთადერთს ოთახს ეკრა; ბავშვები, რომელთაც ბზის ტოტები ჰქონდათ ჩარქობილი ქულებში, წინ მიუხტოდნენ თეკლესა

— მაინც უნაყოფოდ არ დარჩება შენგან ნატვირთვი ჯვარი ქრისტესი... შენ, და მხოლოდ შენ, ჩემო თეკლე, შემადლებინე ამ ექვსი წლის განმავლობაში მაგ ჯვარის ტარება: შიმშილი, წყურვილი, სიცივე, ათა! ი სხვა ვაი-უშველებელი, ჩემს თავზედ რისხვად მოვლენილი, შენ შემიმსუბუქე. შეგეტყვე მე; შენ ჩემი მფარველი ანგელოზი იყავი; მიყვარდი პლატონიურად... თუმცა, როგორც კაცს, ხანდისხან მხეცი ამეყუდებოდა თვალწინ, ჩემის გულის სიმებს ვნებათა ღელვის კვნესა-ოხვრას ჩამოაჟღერებდა ხოლმე, მაგრამ მეორე გვარი სიყვარული მუდამ სჭარბობდა ~~მე~~ გრძნობათა ბობოქრობასა.. რად არს კაცი ისე მოქსოვილი ასე შენათხზი, რომ ერთს გრძნობას, გრძნობას წმინდას ვერ დასდგომია უთუოდ უნდა მხეციც აეყუდოს წინ... იქნება იმიტომ განმტკიცდა ჩემში

თეკლესადმი პლატონიური სიყვარული მხოლოდ, რომ ჩემს და მის შუა ზღვარი სდევს? მე მღვდლის ზვილი, იგი თავადის ასული... საიღამ საღაო!.. თუ ჩემი გული თეკლეზე ამბობს; „საიღამ საღაო“.. ხალხიც ამას გეუბნება, როდესაც ვასწავებთ: „ყველა კარგი, მაგრამ საიღამ საღაო“!.. რა მწარეა, როცა ხალხს ემსახურები, მისთვის კვდები და მის გულში შენდამი ნდობა მკვიდრად არ ინერგება... ოჰ, აზრები მერვეა... ჩუ!..

თეკლეს ხმამ მეორე ოთახიღამ მათე სმენად გარდააქცია. ოთახში მხოლოდ თეკლეს ხმა გაისმის, წკრიალებს იგი, როგორც წმინდა გაუბზარავი ზარი. ხალხი სულგანაბული უსმენს; მათემაც ყური მიუგდო, სმენად გადააქცა. მაგრამ მალე თავში კვლად აზრები აუფორიაქდა; კვლავ კმუნვას მიეცა. უცებ მოტრიალდა მაცხოვრის ხატისაკენ აციმციმებული თვალეი მიპყრო მას და წარმოსთქვა:

— მიყვარს მე თეკლე, მიყვარს, მიყვარს დიდად!..

გაპყრობილი ხელეი ნელ-ნელა დაუშვა, თვალე-ბზე ჩამოიფარა, ორთავ ნიდაყეებოთ მაგიდას დაეყრდნო და კვლად ფიქრს მიეცა.

II

გარედ ბელურეების ჟრიალი ისმის; ტოლი ტოლს დაეძებს, ბუდეებს სდგამენ, ფაციფუცობენ, ცხოვრებას ეშურებიან.

ხალხიც ჟრიამულობს: დიდის ამბოთ ემზადება

ქრისტეს აღდგომის შესახებდერად; სულის სისწრაფი მოელიან დაღამებ-გათენებასა.

სკოლის ოთახში მასწავლებელი მათე წყ. თავის ნაამაგდარის მაგიდის წინ. სახე გასიფრიფა-ნავებია, ნესტოდამ ნესტოში სინათლე გაზდის. გარს ახვევიან განუშორებელნი მეგობარნი: თეკლე თე-დო და პეტრე.

— რად მადგია ენაზედ სულ ლექსი გრიგოლისა. „ცისკარმამ აღმოსავლეთი ვარდის ფერად შც-სცვალა.. აღარ ძალმიძს განაგრძობდა... პეტრე, აბა მითხარი ეგ ლექსი და დამატკბე... აი ბელუჩები როგორ ცელქობენ და შეჭხარიან დილასა, ჩვენც ჩავებათ ამ საერთო ფერხულში!.. ჰო, ეგრე ჩემო პეტრე, ეგრე!.. ხომ გახსოვს დავით გურამიშვილის ანდერძი: „სწავლა სიკვდილამდე შენია, ვერავინ წაგართმევსო... ისწავლე, მხოლოდ ეგ არის დღეს ჩვენი მხსნელი... რა სიტყვებია:

„ვიშ ამ დილასა, ამ ჰაერს,
ბუნების განმაცხოველსა,

გულისა კმუნვის გამქარველს,
სიცოცხლის დამატკობელსა!..

ღმერთო, ვინ მისწვდეს შენგან კმნილს,
მის ფერ-უთვალავს შვენებას?..

სიბნელეს აქრობ ნათელით.

სიკვდილით ჰბადავ ცხოვრებას“!

ღრმა აზრია ამ სიტყვებში; კვდება ერთი და მის

აზრებზე ღორძინდება მეორე; წინა კაცი უკანია ხილია; წინა კვდება და უკანა მი'ა სიკვდილით აღდგინდება.. მე მოვკვდები, მაგრამ აღმადგენს პეტრე და... კეთილი სიტყვა, კეთილი მოქალაქეობა ხალხის გულში იმარხება, კვდება მა'შე, შექმნის ფქვს იდგამს, აღსდგება და ხალხს მოეფინება მადლი იმ აღდგომისა. მე თუ შევძელო ესეთი სამაზური ხალხისადმი, მშვიდობით მოვკვდები, უღარდელად დავლევ მოსწრაფებულს, საკვდალას კარზე მიმდგარს საცოცხლესა..

—რა დროს სიკვდილზედ ლაპარაკია, ჯერ ჩვენ სიცოცხლით სავსენი ვართ; ჯერ ჩვენ სავსებით არ შეგვისრულებია ხალხისადმი სამსახური: ნატვირთი ჯვარი ჯერ ნახევარ გზაზედაც არ მიგვიტანია; ვუღს ნუ გაიტეხ, მათე, მოჩჩება, განახლდები და ახალის ძალით ორთავ ერთად შეუდგებით ხალხის სამსახურსა: ვთესოთ თესლი კეთილი.

—შენ-კი, მაგრამ ჩემი საცოცხლის კრაქი ოდნავ-ლა ბეუტავს, პატრუქი აღარ აქვს... „ერთად ვეწიოთ უღელსო“ გადმოხედა მათემ, ხელი გამოართვა თეკლეს გულზე დაიდო და აღეჩაით უთხრა: რას ნიშნავენ ეგ შენი სიტყვება: „ახალის ძალით ორთავ ერთად შეუდგეთ ხალხის სამსახურსაო... დამანახვე თვალები, შენი... შენი ღმობაერა თვალები... ჩემს სიცოცხლეში არ გამიგონია, არ მსმენია არა ვისაგან ეგრეთი სანუგეშებელი სიტყვები.

შავ სიტყვებმა გაათბო ჩემი გული, ძარღვებში გაყინული სისხლი ამიჩუხჩუხა და მჩქეტრად იწყოდენა, სიკვდილი წამსვე მომშორდა თვალთაგან... თეკლე!.. მე მიყვარხარ...

მათე აღელდა, გულმა ქშენა დაუწყო, თეკლე ხელი მისმა ხელმა უნებლიედ გაუშვა, მკლავები აქეთ იქით გადაეყარა..

— მეც ვზდიდი ჩემს გულში შენდამი სიყვარულსა; ჯერ პატივისცემის სამოხელში იყო იგი შებურვილი: იზარდა და გადაიქცა შენდამი პლატონიურ სიყვარულად... კვლავ იზარდა იგი და ბოლოს ჩემმა გულმა შენ ტოლად აგირჩია, წყნარად და ნაზად ჩაელაპარაკა თეკლე ავადმყოფს, მისი სარეცელის წინ დაიჩოქა და თავი გულზე დაადო, და აი...

— და აი ღმერთმა აღარ გვაცალა... მე ამ სენს ვეღარ გადაუვრჩები... მხოლოდ ერთი ნუგეში მიმეღვეს თან: შენი სიყვარული, შენი თანაგრძნობა: ეხლა უშიშრად შევხედავ სიკვდილსა მე მკვდარი შენს გულში ცოცხლად დავრჩები.. ეს გულუბრყვილო, უმანკო კოცნა იყოს ნიშნად ჩვენის დაწინდვისა.

მათე და თეკლე ერთხანს იყვნენ ჩაწმახენილნი და მათმა ბაგემ წმინდა ამბორის ხმა გამოესცა.

კვირა ძალია; ღამე გატყდა; მახლობელი საყდრის დამ მოისმის ხალხის ზრიალი.

— ხალხი მხიარულებს; აღსდგება მათთვის ტან-
ული ქრისტე და მოჰფენს სიხარულსა; ბჭენი
ჩუბხეთისანი შეირყევიან, ეშმაკი დაითრგუნება
ა მხოლოდ მაშინ ჩამოვარდება მშვიდობა და კა-
თა შორის სათნოება, დაუწყო ლაპარაკი მათემ
ეკლეს, რომელიც მის სარეცელს აღარ შორდე-
და.

სიყვარული ბრმა არისო, ამბობს ხალხი: თეკლე
ერ გრძნობდა, რომ მათე ჰქრებოდა; მათეც აღა-
ა გრძნობდა სენის ძლიერებას და სიკვდილზე ფი-
ჩი გადაუვარდა.

ვაისმა ზარის ხმა. ხალხმა ზრიალი დაიწყო. ხმა
რიალისა მოდიოდა მათეს ოთახამდე.

ზარის ხმას მოჰყვა ლაღადი მღვდლისა: „ქრისტე
დსდგა და მოგვანიჭა ჩვენ ცხოვრება საუკუნო!..

— ქრისტე აღსდგა! უთხრა გრძნობით მათემ
ეკლეს.

— ჰეშმარიტად! უპასუხა თეკლემ. მოეჭდნენ
რთმანეთს და ტუჩი ტუჩს მიაწებეს.

— ოჰ, ოჰ, გული, გული!.. აღელვებისგან გულ
აღელულმა მათემ იტაცა გულზე ხელი და მაგრა
ღუჭირა მას. მრწამს აღდგომა ხალხისა, იგი აღ-
დგება შენისთანა თავდადებულის მუშაკების მეო-
ებით... იარე ჩემებრ ეკლიანის გზით... არ არის
სკვდარი, ვინც ხალხს შესწირავს თავსა... ოოჰ!..
ღიად მწამს... აღდგება ხალხი და განაბნევს მტერ-

სა თვისსა... მე მხოლოდ დასაწყისსა ვხედავ... ბედნიერი ხარ, ჩემო თეკლე... ანის ნება ძიელ გვიან მოვიპოვე: ჩემო თეკლე მეთქი; ბედნიერი ხარ, რომ იხილავ ხალხის წინ სვლასა... მე მხოლოდ ისიც მეყოფა, თუ მომიგონებ კიდევ და ამ ჩემს უკანასკნელს ანდერძს შემისრულებ...

თეკლემ მიიჩოქა სარეცლის წინ, ხელი დაუჭირა და უთხრა: — მტკიცედ შეგისრულებ ანდერძსა... მაგრამ რას ვამბობ...

არა, სწორედ ამბობ: შემისრულებ, რადგან ჩემი ვარსკვლავი საცაა მოსწყდება... აი მაცხოვარი იყოს მოწმე ჩვენი... ჩემი ანდერძი: „საფლავში ჩამომძახე ჩემი ხალხის აღდგომა“..

მათემ მშვიდობით მიიძინა და განუტევა ტანჯული სული...

თეკლე გულზე დაეყდნო და უმანკო ცრემლით დაუღბო დამწვარი გული..

მ ე ლ ი ა

(ზღაპარი)

ემს მელისას ცოტა რამ მზგავსება აქვს სულხან სა-
ორბელიანის ზელიასთან, მაგრამ განსხვავებაცაა
შორის. სულხანის მელია იერუსალიმს მიდიოდა
რის საცხოვნებლად, გზაზე ლილით სავსე ქვევრ-
ჩავარდა და სულ ერთიან ლილის ფრად შეი-
ა.

1. მელია-კი ბუნებითვე შავი გახლდათ...

ღიად, იყო და არა იყო. რა ღეთის უკეთესი რა-
იქნებოდა, იყო ერთი ავი და შავი მელია. ისე-
ი შავი იყო, ისეთი შავი, როგორც ყურები; წყ-
ისე ზინავდა, როგორც გიშერი. ყველას ენატ-
ბოდა მისი ტყავი, განსაკუთრებით დიდ ბობო-
ებს მოსწონდათ: „ნეტავი მაგის ტყავი ჩემი პალ-
ას საყელოდ მამცაო, ამბობდა ერთი.“ იპ, ნე-
ვი, თქვენნი სიცოცხლით, ჩემ მაშინკას მისცა
არატნიკადაო“. ძალიან ცდილობდენ შავი მე-
ასათვინ ტყავი გაეძროთ, მაგრამ მელია რის
ლიაა, თუ იგრე აღვილად გააძრობინებდა ვისმეს
ვისს ტყავსა. ღეთის წინაშე ბეწვებს-კი აძრობდენ
წმე; თუცა-კი ემწვავებოდა, მაგრამ მოთმინებას
ვი არ ასტკივაო, იტყოდა ხოლმე მელია და
ჭყვებოდა კვალად მხეცებში ცუნცულსა და კუ-
ს ქნევასა.

გაუფარდა მელიას ჭკუის სახელი და სპიჯო მ, რომელიც ერისთავად იჯდა ერთს უდაბურს ტყეში, ქათმებისა და ცხვრების უფროსობა ჩააბარა. თუ მცა ცხვრებს მინამდე მგელი უფროსობდა, მაგრამ იგი მხოლოდ მარტო ტყავს აძრობდა და ცხვრების სულს-კი არას ერჩოდა.

— აბა, ჩემო მელია, შენი ამბავი ცის კილიდამ კიდემდე გაისმის, ყურები გაშომიქედეს, დიდი გულთმისანი, დიდი კუდიანი არისო...

კუდიანი-კი ძალიან გახლავარ: ჩემი კუდი სწორედ ეზოს ცოცხსა ჰგავს...

— ააა, მასხარაც ყოფილხარ! კარგია, კარგია! ხანდისხან კიდევ გამართობ!.. აი, ჩემო მელია, დღეიდან შენ გნიშნამ მოურავად ქათმებისა... ე ი ყველა ფრთოსანთა მოურავად...

— ვევე! მწ, მწ!... მელიას მოაყოლო ძაგძაგი. პირი ნერწყვით ავესო, სიტყვები ტუჩზე შეახმა და შორისდებულებით იწყო სიამოვნების გამოთქმა.

— ჰაი, შე თავლაფიანო! მაინც შენმა ბუნებამ თავი იჩინა... სკამე რამდენიც გახდა, მაგრამ... ჰო, იმას ვამბობდი: ვაბარებ ყველა ფრთოსანთა მოურაობას და აგრეთვე თხა ცხვართა მოურაობასაც — მეჯავრება მე ამ ტყის ფრთოსანთა სხვა-და სხვა ხმაზედ ყვირლ კაკან ხავილი, ცხვართა ბლავილი, თხათა კიკინი. მგელი მყავდა მოურავად, მაგრამ ის მხოლოდ ერთს ტყავს აძრობდა, შენ-კი ორი

ენდა გააძრო, ორად-ორი, მეტს არას მოგ-
იხოვ... ჰო, თავი და თავი კინალამ დამავიწყდა:

ენდა ასწავლო მეღმური ხავილი.

— თქვე დალოცვილო, პირმეტყველებისათვის კი
ქრავლჯერ მისწავლებია მეღმური ხავილი, მაგრამ
პირუტყვებს რავა ვასწავლო.

— სუს! ხმა ჩაიკმინდე! ურჩობასაც მიბედამ?
დაუყვირა სპილომ და მელია ხორთუმით ჰაერში
ააპროწიალა.

მელია შეშინდა, ხავილს წკმუტუნაც მიაყოლა,
ვედრა, არ გადმომანარცხო მაგ სიმალლიდან, იყოს
ნება თქვენო. როდესაც მელია ზეცით ხმელეთზე
ჩამოეშვა და ხორთუმის ქახრაკილამ თავი იხსნა,
დაეცა სპილოს ფეხ-ქვეშ, სულ მთლად გალოკა და
მოწიწებით უთხრა: ნუ მომკლავ უდროვოდ, თქვენსა
მზესა; გებრალეობდეს ჩემი წვრილი ცოლ-შვილი.
იყავნ ნება შენი; მზად ვარ შევასრულო იგი.

შეუდგა შავი მელია თვის საქმესა.

მამლებს სიცილად არ ეყოთ, ბატებმა სისინს
უმატეს, ინდოურები საშინლად აიფხორნენ; თხამ
უარესათ მორთო კიკინი, მხლოდ ცხვრები არც აქეთ
იყვნენ, არც იქით.

ერთხელ მელას წიწილ-კრუხი შეეყარნა და რაც
ძალი და ღონე ჰქონდა ხავოდა. მოეპარა ერთი
უშველებელი მამალი და ისეთი ჩაჰყივლა მელიას
ყურში, რომ ყურის აფსკა გაუსკდა და, ის იყო და

ის, ცალკეურით დაყრუვდა. წიწილ კრუხმა ნაცნობი ხმა რომ გაიგონეს, გაშალეს პანწია ფრთები. იფრინეს და მამალს გარს შემოეხვივნენ.

იწყინა მელიამ, იწყინა ეს აპზავი და საჩივრით მიჰმართა ტყის ერისთავსა. ერისთავმა ცეცხლი გადაყარა თავზედ.

— მაგ ტყავს გაგხდი და შენის თვალით გაცქერინებ, თივით როგორ გავტენ... არა, მოვსტყუვდი.. შენ მხოლოდ მელიას სახე გადევს, მისი უნარი-კლმერთს არ მოუცია.

— მაშ რა მექნა, დიდო ბატონო, თუ საჩივარი არ მომერთმია... მე განგიცხადეთ მათი ურჩობა და რომ მე იმათ თავხედობას არ შევარჩენ, ამას მალე დაგიმტკიცებ.

— აჰაა, შეიბი ეს საყელო, რომ სხვა მელნები საგან ერჩეოდნენ. გასწი, გაფრინდი, უკან აღარ მოიხედო და ჩემი ბრძანება მყისვე მოიყვანე აღსრულებასი.

მოსძურწა მელიამ; კუდი მხარზე გაიდო და გარბის ტყისაკენ, გარბის, რაც ძალი და ღონე აქვს. წინ შეეხეჩა თხა-ცხვრის ფარა. ციკანბატონების ფოთლებს ეპოტინებოდნენ, ხტოდნენ, თავადობდნენ. ბოტი თხა, ბელადი ფარასი, თავს იქნენ და, წვერს აცანცარებდა.

მოცუნცულდა შავი მელია, წინ გადუგორდა ბოტსა, კუდი ამოუფაჩუნა ლაბაბში. ბოტს კუდის

ცაცუნი ეუცხოვა, უკან გადგა, რქები მოიძარჯვა.
მელია წამოხტა, დახავლა. ციკან-ბატკნებს ეს ხმა
ჩეუცხოვათ, საზარელი ბღაველი მორთეს.

ბოტმა ფეხები დააბაკუნა; ურქინა, ერკემალსაც
გული მოეცა; დაჰკრეს ნალარა, ეცნენ მელიას და
რქებზედ ააცვეს.

მელიას ტყავი თივით გატენეს და მალლა თხვე-
ლაზე ჩამოჰკიდეს. დღე მუდამ ქათმები ასხედან ზედ,
ჰკორტნიან ტყავსა; ბატები და აფხორილი ინდო-
ურები ზემოდამ შეჰკირკიტებენ.

ბევრი ეძიეს მელია, ბოლოს საყულოზე იცნეს,
მიწას მიაბარეს და ქვაზე წააწერეს:

ვა, შენ, ჩემო მელია,
არ გამოგადგა ხრიკია!!

ქიჩი—იქ დავაგდე,
ლხინი აქ მოვიტანე;
ნაცარი იქ დავყარე,
ფქვილი აქ მოვიტანე.

14.

ს. მელიშვილი

„და უეჭოვინს“

(გლეხთა ცხოვრებიდან)

III

ერთ ზაფხულის დილით უჩვეულებრივო მოძრაობა იყო სოფელ ნაკედლარში. ბუნებაც უჩვეულებრივოა იცქირებოდა: მზეს თითქო სხივი კვლავანდებულზე მეტად გაბრწყინვებიყო, ფრინველნი მთლად ქიკ-ქიკ-გალობად გადაქცეულიყვნენ, თითქოს იმ დღეს იმათ სხვა საზრუნნი არა ჰქონდათ-რა. ხალხით სავსე იყო დიდი, გადაფენილი ეზო, დაჩრდილოელი მუხის ხეებითა, ეზოს შუა ალაგას ბუნებით ამადლებული იყო ერთი ადგილი, თითქოს განგებ კათედრა გაუკეთებიათო. შეკრებილ ხალხს ზიმზიმი და ზრიალი გაჰქონდა, ასდევ-ჩასდევდა ერთ ახალგაზდა კაცსა, თვალით ზომავდა იმას და რალასაც გამოელოდა მისგან. ზაფხულის დილას არც ის ახალგაზდა კაცი ჩამოუვარდებოდა სიტურფითა: ის იყო მაღალი წერწეტი, ბეჭებში გადგმულ-განიერი, სახე ახლად ჰქონდა შემოსილი გაზაფხულის მდელოსავით. ახალგაზდას მოუსვენრობა ეტყობოდა, სახე აბუსუსებოდა, მისდი-მოსდიოდა. გვერდიდან არა შორდებოდა ძაღლი, რომელიც მას პირში შესცაცქანებდა. ახალგაზდაც წყნარად ხელს უსვამდა თავის მეგობარს თავზე, მეგობარიც ალერსს იფერებდა.

ეს ახალგაზდა იყო მუშა ილიკო; ნაკედლარელი გლეხი, ლუკა მშველიძის პირმშო შვილი.

ილიკო უცებ შესდგა ბუნებისაგან განმზადებულს

ხალობზე, ირემივით მოიყარყარა კისერი და გლე-
ებით გაზიმზიმებულ ეზოს თვალი მიაველ-მოაველო.
! — სუ-უ! სუ-უ-უ! ხალხნო!... გაისმა ერთხმივი
ზრიალი ხალხში და ყველამ, როგორც ერთმა კა-
ცმა, გაკმინდა სული.

— დღეს მე იესოს სიტყვებით დავიწყობ ბაასსა.
მაშ სმენა იყოს და გაგონება: **„ნეტარ ხართ
თქვენ, რომელთა გშიათ აწ, რამეთუ განსძღეთ;
ნეტარ ხართ, რომელნი სტირით აწ, რამეთუ იცი-
ნოდეთ“**... ამხანაგებო, ვიცი, ბევრჯელ გსმენიათ
საყდარში ეს სიტყვები იესოსი მაგრამ თქვენს გულს არ
მოხვედრია არ უნუგეშებია დღემდე თქვენი დაწყლუ-
ლებული გული და შეწუხებული სული. დღეს გვ-
შიან ჩვენ, ვტირით და ვვაებთ იმიტომ, რომ ყო-
ველივე წართმეული გვაქვს, ჩვენ ვმუშაობთ. ოფ-
ლს და სისხლს მიწას ვაწვიმებთ, სხვა კი ჩვენს ნა-
მუშავარს იმკის, სხვას მიაქვს; აბა მიიხედ-მოიხედეთ—
რას არ ვამზადებთ, ყველაფერი ჩვენგან არის გა-
მზადებული, სხვა კი ძღება, სუქდება, მადლობისა
და შეწყალების მაგივრად, გვლანძღავენ, გვაგინე-
ბენ, ცხვირში ძმარს გვადენენ. ყოველივე ეს ჩვენი
წალაჩუნობის ბრალია. გამოცდილებით ვიცი, რომ
ყველა პირუტყვი ყველა მწერი, სულ პაწაწინა
ქიანქველაც კი, ამხედრდება იმის წინააღმდეგ. ვინც
იპას ხელს შეუშლის, ყველა რამეს მოიმარჯვებს
პიროვნების დასცველად. აი ძაღლი, ჩემი ბროლია,

რომელიც ფეხთან მიწევს; იგი ჩემი ერთგულია, ჩემი მონაა დღეს, მაგრამ ისიც კი შემომიღრენს, კბილებს დამიღრქენს, როცა უსამართლოდ ვეკიდები ხოლმე... ჩვენ კი, როცა გვაწამებენ, როცა პირში გვაგინებენ, როცა ცხვირში ძვარს გვადენენ, ფეხ-ქვეშ ვუცვივით ჩვენს მტარვალებს, ხელფეხს ვულოკავთ, რა არას, არ ჩამოგვართოს მიწა, ის მიწა, რომელიც ჩვენია, ხალხისაა და არა რომელიმე კაცისა. მივბაძოთ პირუტყვებს, ხელი შევუბრუნოთ მტარვალებს, გვეყო შიმშილი, ახლა განვსძღეთ სულითაც და გულითაც: გვეყო ტირილი, ახლა ვიშვათ, ვიხაროთ სულითა და ხარციითა. შიმშილს გაძლომა მოსდევს, ტირილს მხიარულობა, ორთავეს—შიმშილსა და ტირილსაც ჩვენვე უნდა ვუწამლოთ. იმდღეს გიამბეთ, სხვა ხალხებსაც ჩვენსავით შეეხიათ, ჩვენსავით უტირნიათ, მაგრამ თავისი წყლულისათვის თვითვე უეჭიმნიათ, ჭირი მოუშორებიათ და შევებას მისცემიან. ერთობის ძალა ძრიელა, მაშ შევერთდეთ და მოვიპოვოთ შევება სულისა...

— გაუმარჯოს ერთობას!... დედაც შერთვია ცოლადა, ვინც უღალატოს ერთობას! დაიზრალა ხალხმა და გაქანდ-გამოქანდა.

— აი ერთი მაგალითიც: აი რას გვასწავლის ზღაპარი ერთობის შესახებ: იყო ერთი მეფე, ცხრა ვაჟი შეილი ჰყავდა; სიკვდილის ჟამს დაუძახა შვილებსა.

ერთობით და თანხმობით იყავითო ეს არის ჩემი
ანდერძიო. მოატანინა ორი კონა მშვილდ-ისრისა.
ცხრა მშვილდ-ისარი ცალცალკე დაამტვრია. მერც
მოსწია ერთი კონად შეკრული ცხრა მშვილდ-ისარი,
მაგრამ ვერ გასტეხა, საძრაობაც ვერ უყო. თუ
დაიქსაქსებით და ერთობა არ გექნებათ, მტერა ასე
ადვილად დაგძლევეთ და დაგამსხვრევთ, როგორც მე
აფადმყოფმა და მოხუცმა, ადვილად დავამტვრიე ცალ-
ცალკე მშვილდ-ისრებიო; უკეთუ ერთად იქნებით,
ერთობით გაიმსქვალებით, მტერი ვერას დაგაკლევ-
ბო, ვერ გაგტეხსთ, როგორც მე ერთად შეკრულს
ცხრა მშვილდ-ისარს ვერა დავაკლერა, — უთხრა
მამამ შვილებსა. ჩვენც ასრე უნდა მოვიქცეთ:
უნდა ჩვენ ყველანი, მთლად ყველა სოფლები გადა-
ვებათ ერთობის ჯაჭვითა, მაშინ ვერაფერი ვერ
დაგვძლევს მართალია, არ დაგიმაღლავთ, ეს ერთო-
ბა ბევრს ჩვენგანს შეიწიწავს, ბევრისაგან ბევრი
უმანკო სიხლი დაიღვრება, მაგრამ გამარჯვება ჩვე-
ნია, ბრძოლას ველიდგან ბოლოს და ბოლოს ბევ-
რისაგან ბევრს გავიტანთ.. ამხანაგებო! ღმერთს არ
გაუჩენია არც ბატონი, არც ყმა, არც მონა, არც
მდიდარი და არც ღარიბი. ყველა ეს ჩვენი გა-
ჩენილია, ყველა ეს ჩვენი უგუნურობის ნაშობია...
მიწა, აი ეს დედამიწა, ჩვენი სისხლითა და ოფლით
მორწყული, არავის საკუთრებად არ გაჩენილა, ამას
ერთი ვინმე ბატონ-პატრონად არ ჰყოლია; იგი

ჩვენისავე უგუნურობით რამდენისამე ხელში ჩავა
რდნილა. მიწა იმისია, ვინც იმას ამუშავებს, ვისაც
იმაში ოფლი და სისხლი უწვიმებია და ასე უნჭ
ყოფიერებია იგი... მაშ მიწა ხალხისაა, საერთოა!..
მაგრამ რას ვაქნევთ, ამხანაგებო, ცარიელ-ტარიელ
მიწას, თუ თავით კახხაზე ყაზახის მთარახი გვეკი-
დება, თუ ბატონის ჩიბუხი კვლავ კბილებს ჩაგვა-
მტვრევს, თუ კვლავ ჩვენი სული და გული მარ-
წუხებში იქნება გათანგული!.. მაშ მიწასთან თა-
ვისუფლებაც უნდა, რომ ხალხმა ფრთა გაშალოს...
მაშ ამხანაგებო, **მიწა და თავისუფლება!**...

— ოი, დიდხანს ალაპრაკოს ეგრე ტკბილათ შენი
ენა-პირი ჩვენმა მღვთის მშობელმა!.. აღაპყრეს ხე-
ლი მანდილოსნებმა და ღაღადით წარმოსთქვეს.

— გაუმარჯოს მიწას და თავისუფლებას! და-
სძახეს ერთხმად და ხალხის ხმას მთა-ბარმა ბანი მისცა.

— მოვიპოვებთ მიწას და თავისუფლებას, განა-
გრძო კვლავ ილიკომ, — მოვიპოვებთ შევებას,
სიცოცხლეს, სიხარულსა, მოვრჩებით ტირილსა და
ვაი-უშველებელსა... მაშ **„ნეტარ ხართ თქვენ,
რომელთა გშიის აწ, რამეთუ განსძღეთ; ნეტარ
ხართ, რომელნი სტირით აწ რამეთუ იცინოდეთ!..“**

ხალხი აზრიად და დაუსრულებელი „ვაშა“ გაისმა
— მაცხოვარს ეგრე არ უქადაგნია, დაიბღვრიალა
ჩასუქებულმა სოფლის ქამია ისაკამ, რომელსაც
უღვაშის ღერები სითამამ-სისუქნით ყირას შეს-

დგომოდა...

— იქადაგა კიდევ და ამისათვის შენისთანა წუ-
ჩკალებისაგან ჯვარსაც ეცვა... ჩენც ჯვარს ვეცმით
და სისხლით მოვიპოვეთ შევებასა! შესძახა ხალხმა.

— ის დალოცვილი ქრისტე, ერთი კიდევ გა-
მოჩნდეს ქვეყნად და აჩვენოს თავის ძალა. გულ-
ამოსკვნით სთქვა ბებერმა გლეხმა და ჩოხის კალ-
თით ულვაშები გადაიწმინდა.

— ეჰ ნათლი! ჯვარზე გაკვრა არ ეყო ი ქრი-
ტესა, რო ეხლა ყაზახის მათრახით არ ააქრელონ!...
შენ გგონია, ღმერთს კი არა სცემენ ეგ მხეცები!?...
ურჯულო კაცისათვის არც ღმერთია, არც სამარ-
თალი: ბავშვები რა დასახოცია, რო ჟვლეტვენ.
უწინ თურმე უსჯულოები ჩენს ბავშვებს ძნად შლი-
დნენ კალოში და ზედ კევრს ატარებდნენ. ეხლა
კი ცხენს ქვეშ ლეწავენ.

მართალი ხარ, შვილო მართალი!... ქრისტე რომ
მოვიდეს, ის წყეული ყაზახები სწორედ კაი ღღეს არ
დააყრიან!.. შეგცოდდე, მაცხოვარო, შეგცოდდე, რომ
ასე უღირსად გახსენე. თავის ქანაობით ჩაილაპა-
რაკა ბებერმა გლეხმა.

— ამხანაგებო! ჩასუქებულ ისაკას და მისთანებს
მე იესოს სიტყვებით გამოველაპარაკები: **ვაი თქვე-
ნდა, გამძღარნო აწ, რამეთუ ბშიოდეს; ვაი თქვე-
ნდა, რომელნი იცინით აწ, რამეთუ იბლოვდეთ
და სტიროდეთ**“. აი თქვენზეა ეს ნათქვამი. მდილა-

რწა და ფუფუნებაში აღზდილწა, თქვენ ნებით არ დაემორჩილებით ერთობის ძალას, ამიერიდგან დადგა დწა თქვენის სიმშალისა, თქვენის გლოვისა და ტირილსა; იგემეთ, როგორია სიმშილი როგორია შრომა, როგორია სისხლის ცრემლით ტირილი.

ილიკო ასე სოფლათ-სოფლად დადიოდა თავის ბროლიათი, მოედო სოფლებს ახალი მოძღვრება, მიძინებულმა დეცმა გაიღვიძა, შეკრულ-შებოქილმა აშირანმა ხელები აითათა და აი თავის ახს ითხოვს...

მაგრამ ილიკოს თან იუდაც სდევდა...

II

მზე და მთვარე კვლავინდებურად ყველას ერთნაირად, განურჩევლად ჰფენდნენ სხივებს... „ვარდთა და ნეხეთა მზე სწორედ მოჰფინების“, ნათქვამია... მიწიერ მტარვალთ ხელი ვერ მიუწვდებათ, თორემ მზეც და ყველა ციურ მნათობთა ამ დიდებულ თვისებას წაართმევდენ...

ღიად, მზე სწორედ ეფინა მთელს ნაკედლარს; ლუკა მშველიძის სახელიც ბრწყინავდა მზის სხივებით გარშემორტყმული. იმდღეს ყველა ჩვეულებრივად მიესალმა დილასა. ილიკოს ბროლია წელში გაიქიმ-გაიზჰორა, მეგობართან მოიქრა, ხელები დაუქოქა და თავით ბუჩაობა დაუწყო. ის-ისიყო ილიკო წასასვლელათ ემზადებოდა, ბროლიამ, აღ-

ო აიღო, იამა, წკმუტუნს მოყვა და კულის ქი-
ინს უმატა.

მაგრამ იუდა ჟამს ეძიებდა....

ბროლიამ ილიკოსთან ალერსს ანება თავი, ანა-
ხდეულათ შეტრიალდა, სხვარამ ალლო აიღო,
ასარივით გავარდა ეზოდან და ვიღასაც საქტროთ
მიუყვება....

უცებ იგრიალა თოფებმა და ილიკო ოთხი
ტყვიით განგმირული. უსულოთ დაეშვა იმ ადგი-
ლას, საიღამაც ხალხს ერთობის სიტყვებს უსხნიდა.,

მზემ ამდროს უღალატა თავის თვისებასა, თი-
თქო შებნელდა სხვა მხრასაკენ და აქკი შარავან-
დედით დაადგა ილიკოს თვისი სხივები და მერე
ცის-სარტყელათ შემოერთყა იმის უსულო გვამსა...

ილიკოს-კა სიმწარის ცრემლი ეღვენებოდა
ღია თვალებიდან....

არ გასულა ხუთი წუთი თოფის გავარდნის შემ-
დეგ და ძლიერი ცეცხლი მოედვა ლუკა შველი-
ის სახლ-კარს. ცეცხლმა ჩანთქა თელი არე-მარე,
გაღარჩა ღობე, რომლის მარგილებზე ორა ქილა
იყო პირქვე ჩამომშობილი. სტრაჟნიკებმა ილიკოს
თავი გვამს მოაშორეს, ქილებთან ისიც ჩამოაცვეს
მარგილზე.

მტარვალები ხარხარებდნენ და ილიკოს თავს და
ქილებს ნიშანში ესროდნენ.

ბოქაული მაღალდაძე ტაშს უკრავდა და ვ. შასა
დასძახოდა!....

II

იმ ღობესთან, რომლის ერთ მარგილზე ჩამოცმული იყო ილიკოს თავი, ყოველ ცისამარა დღეს ატუზული იყო რუსულ ფარაჯაში გამოხვეული კაცი; იგი ქანდაკებას ჰგავდა: ხელში დიდი და მსხვილი ჯოხი ეჭირა, ხელება და ნიკაპი დაყრდნობილი ჰქონდა ამ ჯოხზე; არავისი არა ესმოდა-რა, გაყრუებულ და გასალკლდევებული იყო; ბევრი დგომისაგან ხანდისხან მუხლები აუცახცახდებოდა და ჩიკეცებოდა, მაგრამ რის ვაი-ვაგლახით და ფორთხვით კვლავ აღგებოდა, გვერდით მიეყუდებოდა ღობეს და კვლავ ეყრდნობოდა ჯოხსა. თავზე ნაცარი ეყარა, თუ ქარი გადმოუბერტყდა, კვლავ ახალს დაიყრიდა. ენა აღარ ემორჩილებოდა, ვისიმეს გამოლაპარაკებაზე მხოლოდ ღიმილით გასცემდა ხოლმე პასუხსა.

იქვე ახლო იწვა ეზოს ძაღლი, ფერდი ფერდს მიჰკროდა, იწვა მკვდარსავით, დაღონებული დაძმარებული, თვალები დაჰსწირპლოდა და ცრემლი სდიოდა, ცრემლებს თვალებიდან ცხვირის ნესტებამდე კანი დაეღარათ და ნაკადულ ნადენ ადგილს ჰგავდა. ძაღლს წინა ფეხებში ჩაედო ცხვირპირი და მალმალ გმინავდა, ხანდისხან ცხვირს მალლა აიღებდა, სუნავდა ჰაერს და საზარელად ღმუროდა.

ეს გასალკლდევებული კაცი იყო ლუკა მშველიძე.

ხოცა პირმშო შვილი მოუკლეს, სახლ-კარი გადუ-
ქვეს და ცოლი-ნენეც შიგ გამოუხრაკეს, ლუკა შინ
ქრ იყო; დაბრუნებისას რა ნახა თავისი უბედურება, ენა
დაუფარდა და მუდამ იმ მარგილთან იდგა, რომელზე-
დაც ნიშანში ილიკოს თავი იყო ჩამოცმული და მტა-
რვალეები ნიშანში ესროდნენ თოფსა. ილიკოც აქვე
საფლავია ლუკა მუდამ დღე ჩაპბლუოდა შვილის მიწა-
აკვანს და სისხლის ცრემლს აღვენთებდა შვილის საფ-
ლავს ბროლია ძალიც არ ჩამორჩა ლუკას მწუხარე-
ბაში: ისიც მწარედ გლოვობდა თავის მეგობარს
ილიკოსა, ისიც დამუნჯდა, აღარ ჰყეფდა, აღარც
წკაფწკავებდა, მხოლოდ-ღა ღმუოდა.

ერთს დღეს სოფელმა უცნაური სანახაობა იხი-
ლა: თავდადებულ ილიკოს საფლავზე დიდი ხის ჯვა-
რი იყო ამართული, ლუკას ენა ამოსდგომოდა, გა-
დმოყუდებულ იყო ჯვარზე და გატაცებული ლა-
პარაკობდა.

ბროლიაც გამოფხიზლებულიყო, ჩაცუცქული,
ცხვირ მალლა აღებული თვალეებში შესცაცქანებდა
ლუკასა, გაფაციცებით ადევნებდა თვალყურს იმის
ცხარე ლაპარაკსა, თითქო ჰსურს ლუკას სიტყვები
არ გამეპაროსო. ბროლიაც კი გრძნობდა, ლუკას
სულში და გულში რა ცეცხლი ტრიალებდა.

მოზღვავედა სოფელი; ხალხს ზიმზიმი გაუდის. ლუ-
კა სდგას შვილის საფლავზე, ჯვარზე გადმოყუდე-
ბული და გატაცებული იწვევს ხალხს საბრძოლველად

მიწისა და თავისუფლებისათვის.

ბროლიაც ღმუილით კვერს უკრავს.

— უსამართლობამ პირუტყვიც კი აალაპარაკა. ისიც კი ღმუის, მაგისი ნწარე ღმურლი უფრო საგულახმიეროა ღუკას ღაპარაკზე, გაისმა ერთგნიც

— დედაც შერთვია ცოლათა, ვინც ერთობა უღალატოს. გაისმა მძლავრი ხმა მეორეგნიც: თუნას მოგვეჭრან, ამოგვაძრობენ, ძალღივით ვიღმუჯლოთ, ძალღივით, და თავს კი ნუ დავანებებთ ბროლასა.

— ხალხნო, დავიჩოქოთ წამებული ამხანაგის საფლავის წინ; მისი წამებული და ნაგვენი თავო, მისი სისხლით შეღებრილი საფლავი გვავალებს, არ შევდგეთ და განვაგრძოთ ბრძოლა. მაშ შევეფიცოთ ილიკოს გასისხლიანებულს საფლავსა, რომ იმის აზრებს არ ვუღალატებთ და ერთობით ვიქნებით... წარმოსთქვა ერთმა ახლგაზდა გლეხმა ილიკოს საფლავს.

და შეჭვიცეს...

„ უკვდავების წყარო ვარ!....“

მე ცისა და დედა-მისის პირმშო შვილი ვარ დღისით-მზისით დიდებულნი სხივნი მზისანი იკრეფენ ყვავილებიდან, მინდორ-ველიდან, ამაორთქლებენ; მოვფრინავ უჩინრად მალლა-მალლა დავიქმალეები ცის სივრცეში; ვხვდები ჩემს ტოლ ამხანაგებსა. ოჰ, რა გაშეხარდება ხოლმე მათი ნახვა, იქ იმ სიშორეზე!... მალლიდან ჩვენ, ციურნი ცვარნი, და ვარსკვლავები, მერცხლის ბარტყებივით, ერთად გადმოცქერით დაბლა ქვეყნიერებას შთანთქმულს სიბნელეში.. შეხეთ შეხეთ! სიბნელის ზღუდეში ნათელს შემოუქვრეტნია და ვილაცის უღირსი ხელი ტალახს აგლესს, რათა სინათლე არ შეპოუშვას... ოჰ, დანბადებლო! რა მეზიზღება დაბლა ჩამოსვლა! ნუ, ციურნო ცვარნო ნულარ დავბრუნდებით შავ-ბნელს ქვეყანაში, სადაც ძმა ძმის სისხლს ჰღვრის, მამა შვილს არ ინდობს და შვილი მამასა!.. დედა რომ არ მყვანდეს, მისი ნახვა რომ არ მომენატრებოდეს, სულაც არ დავბრუნდებოდი ქვეყნადა.

აგერ! რაც ქვეყანაზე ავაზაკებია, სულ გარედ გამოფენილან: ის არჩობს აკვანში შვილს, აქ უმანკო და უდანაშაულო კრავსა, ნამუსის მოსაწმენდად; ერთი მეორეს ჯიბესა სჭრის, ფეხს უდებს წასაბორძიკებლად... აგერ, ხალხი ამხედრებულა სასაე,

კაცი კაცზე!... ოჰ, ხატებავ და მსგავსებავ ღვთისაო!! რა ნაირ დაპშორებისხარ ღმერთსა, რანაირ გაგიუმსგავსებია მისგან მონიჭებული ხატება!.. ფუიჟ ფუი!....

შეგვეზიზლა ჩვენ, ციურ წამებს, უმსგავსოება ქვეყნისა და ღვთის ტრაპეზის წინაშე გავიფიცენით, აღარ დავბრუნებულავით ქვეყნად, მოგვემშრალე ბინა, მოგვეხმო იგი, რომ ეგებ გონზე მოსულაყო.. დახეთ, დახეთ!... შექმნეს ბლავილი.

— „გვალვამ ამოგვადლო, გვალვამ! უფალო, გარდამოიხილენ ზეცით დაბლა და გაანედლე ვენახი შენი!?!— გაისმა ხალხის ლაღადისი.

ხალხის სასომიხდილმა ბლავილმა მთლად შეარყია ცის სამყარო; ჩვენ, ციურნი ცვარნი შევკრთით, ერთმანერთს მივეხუტენით, შევჯგუფდით.

ისმინა უფალმა ვედრება ხალხისა, ღმობიერებით იბრუნა გული!... აი, დაგვიქნია ფრთანი ღვთისაგან მოვლენილმა ბრწყინვალე ანგელოზმა, სიწმინდე და სისპეტაკე მისი გარდმოველინა ჩვენზედა; ჩვენც გავსპეტაკდით, გარდვიქეცით ობოლ მარგალიტებად და ლაფალუფით დავეშვით ჩვენს მშობელ დედისაკენ.

რა კარგი რამ ხარ, დედავ ჩვენო!...

რადენიმე დღე ვიყავით მოფარებულნი მის თვალთაგან, ჩვენის გულისათვის მისი კენესა ცის სივრცეს არღვევდა და ჩვენამდე ლაღადებდა. დედა ჩვენი ველარ

იცანით: დარდისა და მწუხარებისაგან სულ დაპაღროდა გულ-გვამი. სახე მოსკმუხენიყო დაგინახა კუ არა მისკენ მომფრინაენი, მსწრაფლ გული გაიღელა — გადიღელა კიარა — რას ვჩინახავ, — შრომისაგან, მზისაგან მწარედ დამწვარ დახრაკული კლმკერდი შუაზე გაიპო და შიგ ჩაგვიწვეთა, გულში და სულში ჩაგვიტკბო, ჩაგვიხუტა; იქ გულმკერდში, პატარა ხანს დაგვასვენა, მოგვაცნობილ-მოგვასურთიელა დაღლილობისაგან, დაგვზარდა, დაგვანაკადულა და კლდის ძირში ამოგვაჩუხჩუხა.

— წადით, შეიღებო, ქვეყანა ასულდგმულეთო, გვითხრა მან...

— ოჰ, რომ იცოდეთ, რა ნაზი ვარ, რა ცქრიალა, რა მარგალიტის ცრემლებივით ამოვდულვარ იმ კლდის ძირიდან!!...

იჰ, იჰ! სწორედ უკვდავების წყაროა ეს „ცრემლის წყარო“, ამბობენ ხოლმე ჩემზე მგზავრები.

ღიად, მე სწორედ უკვდავების წყარო ვარ ჩემით უდგია სული ქვეყნიერებასა; ტყუილად კი არ მამერთებდნენ მე ბრძენთა ფილო სოფოსნი!... მე ბუნების უზადო, უკანდულო ვარ და მკურნავი ათას გვართა სნეულებათა. მაგრამ მოვცილდები თუ არა ჩემს აკვანს-კლდესა დედი-ჩემის წიაღსა დამესევა ხოლმე ათასი მწერი; უღმობელი კაცის ხელი ხომ მამტუტებს, ყველა ნაირ უწმინდურებას მაყრის თავზედა. გული მიღონდება,

სული მეხუთება, შფოთლები, მინდა აღმა ვ
ბრუნდე, მივიდე ისევ ჩემს აკვანთან, რომ გავიწ
ლო ჭუჭყისაგან, მოვიცილო ზურგიდან სხე
ცოდათვა ტვირთი და კვლავ ტურთა კეკლუცი
სპეტაკი დაუბრუნდე, მაგრამ რა? იგივე მომელო
ეს კიდევ არაფერი: მსწავლულებმა ხომ მთლ
ილაჯი წაიღეს, ამ დღე ჩემს კიცხვაში არიან, ა
რთხილებენ ხალხს არ დალიოთ ამ მდინარის წყალ
ხოლერის და ყველა ნაირი სენის გამჩენიაო. ა
ეს საყვედური მეარ მეკუთნის: თვით ადამიან
მაუწმინდურებს, თვით! ადამიანმა თავის თავსაც
შეუბღალა ზნეობა, დაიმცირა მით თავი და აბა
რა კეთილს მიზავდა!?!... ბრაზი მომდის ადამიან
ზედ!... ხანდისხან უღალატებ ხოლმე ჩემს წმინდ
ბუნებას, ჩემს წმინდა დანიშნულებასა, ავბორგდებ
და მივავებ ხოლმე მას, იმ გულქვა ადამიანსა „კბ
ლსა კბილის წილ და თვალსა თვალის წილ!...
უფალო მაპატიე რომ გადავეღო შენსა მცნებასა
„მხოლო მე გეტყვი თქვენ: „არა წინააღმდეგობად
ბოროტისა, არამედ რომელმან ჰგცეს შენ ყურ
მალსა შენსა მარჯვენესა, მიუბყარ მას ერთი ვერ
მოცი!...“

იმ დღეს გული სულ ერთიანად გადამიბრუნდა
მიწაში ჩაძრომა მომენატრა. რად? მოვიდა ერთ
ვიდაც დამაშვ^აალი კაცი, დამეწაფა და ხარბად და
მლია. შუადღისგული იყო; ყველა უწმინდურებ.

თავ-პირზე მეყარა, შევატყე რომ მგზავრს შეაძაგდა-
ვა, ზიზლით გადმომაფურთხა და ჩამომძახა:

— ფუი! რა მყრალი წყალი ყოფილაო!....

— შენივე ბრაღია, შენი! ამოვძახე ქვეიდან ჩუხ-
ჩუხითა, შენ შემიგინე ბუნება, შენ წაჰსწყმინდე სი-
წმინდე ჩემი!....

ხმა აღარ გამცა მგზავრმა და ფეხების ფრატუნით
გასწია.

რა ყანებია წელს, რა ყანებია!! კაცი ვერ გაუვა;
ვენაცვალე ამ ჩვენს მდინარეს! მშვენიერი და მად-
ლიანი წყალი აქვს; ყოველივე გემოიანი მოჰყავს:
პური, სიმინდი, ლობიო, კიტრს და მწვანილს ნუ-
ღარ იტყვით: ჭამით ვერ გაძლება კაცი!.... მილა-
პარაკობდნენ გლეხები.

მიამა, ძიღლ მიამა!.... ამათშიაც ყოფილან სიკე-
თის დამხსოვნებელნი მეთქი ვიფიქრე.

აი შუალამე მოახლოვებულია.... მოვიქანცე,
მოვიღალე ამდენ ის ჭუჭყის ჩარეცხითა, მაგრამ მა-
გიერში გავიწმინდე, გავსპეტაკდი. მე ამ ჟამდ, ამ
შუალამისას, ისეთივე უმანკო ვარ, თითქმის ისე-
თივე, როგორიც ამოვდუღვარ კლდის ძირში. აი
ეწლა დამლიონ, რომ ვემალამოვო დამწვარს გულ-
სა, მას დღის სიცხისაგან მოკიდებულა ჭუჭყ-ჟანგი
გადაურეცხო; რომ დამლევს სული გაუსპეტაკო,
შუბლიდამ ბურუსი გადფუყარო.

„რრრ -უ-უ-უუ!.... მეძინება!.... ახლა კი პატარ ხანს თვალნი მივრულო... რრ უ-უ!... „ერთი პირი ძილი წყალსაც მოუვაო,“ მილულნა თვალნი „უკვდავების წყარომ; მის გარემო ყოველივე მიწუნარდა. გატყდა ღამე. განთიადმა ფარდა ასწია აღმოსავლეთს და ცამ თანდათანობით იწყო ელვარება; „უკვდავების წყარომ“ ნელ-ნელა მორთო ჩხრიალი, ღვიძილი შეეპარა. აგერ რალამაც შეაქვაპუნა წყალი და მისი ზერ -პირი შეათამაშა, შეანაოქა.

